

Сарафанюк Михайло Сергійович,
старший інспектор з особливих
доручень відділу аналітичної роботи
управління кримінального аналізу
ГУНП в Миколаївській області

ПІДГОТОВКА АНАЛІТИКІВ

Повноцінний розвиток Української держави, особливо в умовах воєнної агресії, вимагає створення стійкої та ефективної системи національної безпеки. Національна поліція України (НПУ) є ключовою ланкою цього безпекового середовища. Сучасні виклики та загрози у сфері внутрішньої безпеки, а також нові можливості вчинення злочинів, зумовлені різноманітними соціально-економічними чинниками, підвищенням мобільності населення та швидкими технологічними змінами, вимагають від НПУ системних еволюційних змін та інноваційної трансформації діяльності. Фундаментальною базою цих змін є впровадження філософії проактивної правоохоронної діяльності.

Модель поліцейської діяльності, керованої аналітичною розвідкою (Intelligence-Led Policing, ILP), розроблена як відповідь на ці зростаючі проблеми. Вона дозволяє переорієнтувати правоохоронну діяльність з традиційного реагування на запобігання злочинності. Оптимізація аналітичного забезпечення, що реалізується підрозділами кримінального аналізу НПУ, є ключовою для цього переходу. Консультативна місія ЄС в Україні (EUAM) з 2015 року надає підтримку українським правоохоронним органам у впровадженні ILP, що призвело до створення Департаменту кримінального аналізу НПУ у 2017 році та запровадження обов'язкових занять з кримінального аналізу у вищих навчальних закладах МВС з 2020 року [2, с. 110]

Кваліфікований аналітик повинен вміти працювати з будь-яким типом даних, виявляти тенденції та аномалії, а потім чітко їх пояснювати [1, с. 88] Це вимагає критичного мислення, дослідницьких навичок та сильних комунікативних здібностей (письмових та усних). Знання найкращих практик введення даних та використання таких інструментів, як Microsoft Excel, Google Sheets/Forms, розуміння реляційних баз даних (Access, Microsoft SQL) та вміння писати SQL-запити є цінною перевагою.

Географічні інформаційні системи (ГІС) необхідні для аналізу «гарячих точок» злочинності, виявлення закономірностей, прогностичної поліцейської діяльності та оптимізації ресурсів. Корисно знати Esri, Google Earth Pro та QGIS, та інше спеціалізоване програмне забезпечення для картографування та аналізу.

Аналітик повинен мати такі особистісні якості, як об'єктивність, професіоналізм, гнучкість, адаптивність, здатність до навчання, ініціативність, мотивація, організованість, планування, пріоритезація, ситуаційна обізнаність, навички коучингу, наполегливість та готовність представляти висновки. Цілісність, точність, ясність, глибина, широта та релевантність є вирішальними характеристиками для аналітичної роботи. Аналітики повинні бути незалежними від політичних міркувань та здатними ставити під сумнів традиційні переконання [2, с. 110].

Сучасний аналітик є «гібридним професіоналом», що поєднує «м'які» навички (критичне мислення, комунікація, етика, адаптивність) та «жорсткі» технічні навички (наука про дані, ГІС, спеціалізоване програмне забезпечення, OSINT). Це вимагає, щоб програми підготовки аналітиків були високо міждисциплінарними, розвиваючи як передові когнітивні здібності, так і практичну технічну майстерність. Це передбачає необхідність розробки навчальних програм, які інтегрують кримінологію, статистику, комп'ютерні науки та комунікаційні дослідження.

До прикладу, міжнародна асоціація аналітиків правоохоронних структур (IALEIA) та Міжнародна асоціація кримінальних аналітиків (IACA) встановлюють стандарти професійної сертифікації. IALEIA вимагає мінімум 40 годин базового навчання з аналізу кримінальної розвідки для професійної сертифікації. IACA пропонує програму сертифікації, що базується на бальній системі, яка враховує досвід роботи, продемонстровані знання, навички та здібності, академічну роботу, навчання на робочому місці та внесок у розвиток професії [2, с. 111].

Також, базовий польовий навчальний курс ФБР (BFTC) навчає нових спеціальних агентів та аналітиків розвідки разом, зосереджуючись на фундаментальних знаннях, навичках та здібностях, включаючи написання розвідувальних продуктів

ФБР та розвиток навичок брифінгу. Він підкреслює важливість розсудливості, сумлінності, цілісності та співпраці [4, с. 5]. В свою чергу, Інтерпол готує розвідувальні звіти та бере участь у проєктах, таких як INSIGHT та ENACT. Вони пропонують онлайн-курси (IPIC) для правоохоронних органів, що охоплюють теми, такі як розслідування онлайн-підробок та піратства, з сертифікатами, схваленими Інтерполом [3, с. 1]. CEPOL (Агентство Європейського Союзу з підготовки правоохоронних органів) надає навчання для правоохоронців, включаючи очні курси та платформу електронного навчання (LEEd), що охоплює такі сфери, як серйозна та організована злочинність, кіберзлочинність та технології правоохоронної діяльності [5, с. 1].

Ефективна підготовка аналітиків є першочерговою для сучасних правоохоронних органів, які переходять від реактивних до проактивних стратегій. Вона вимагає комплексного набору навичок, що поєднують критичне мислення, передову технічну майстерність та міцну етичну основу.

Для подальшого вдосконалення підготовки аналітиків рекомендується:

- **Стандартизація та сертифікація:** Розробити єдиний національний профіль професійної компетентності для кримінальних аналітиків з метою стандартизації освітніх рамок та навчальних програм. Впровадити національну систему сертифікації, яка визнає різноманітний досвід та безперервне навчання, потенційно наслідуючи міжнародні моделі, такі як бальна система IACA [6, с. 1].

- **Модернізація навчальних програм:** Інтегрувати в навчальні програми поглиблені модулі з аналізу великих даних, застосувань штучного інтелекту (наприклад, машинне навчання, глибоке навчання) та спеціалізованих методів розслідування. Акцентувати увагу на практичному досвіді та реальних сценаріях.

- **Етична та правова база:** Посилити навчання з питань захисту даних, законів про конфіденційність та етичних міркувань при зборі та аналізі розвідувальної інформації, особливо щодо чутливої інформації та міжнародних стандартів прав людини [2, с. 145].

– **Міждисциплінарна співпраця:** Сприяти зміцненню партнерських відносин між правоохоронними органами, академічними установами та міжнародними організаціями для обміну найкращими практиками, розвитку спільних досліджень та створення інтегрованих навчальних програм [2, с. 218].

– **Інвестиції в технології та інфраструктуру:** Забезпечити адекватні інвестиції в сучасне аналітичне програмне забезпечення, апаратне забезпечення та безпечні інформаційні системи. Це включає розробку зручних інтерфейсів та забезпечення якості та доступності даних для аналітиків.

– **Просування проактивного мислення:** Постійно підсилювати філософію Intelligence-Led Policing (ILP) на всіх рівнях правоохоронної діяльності, забезпечуючи активне використання аналітичних продуктів для стратегічного планування, оцінки ризиків та запобігання злочинності, а не лише для реактивних відповідей.

– **Екосистема безперервного навчання:** Створити надійну систему безперервного професійного розвитку, пропонуючи багаторівневі навчальні програми, спеціалізовані семінари з нових загроз та можливості для поглибленого академічного навчання.

Список використаних джерел

1. І. А. Федчак, Основи кримінального аналізу: навчальний посібник., Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 288 р. Рр.88.

2. Користін О., Реалізація філософії «Intelligence-led Policing» в системі кримінального аналізу Національної поліції, К. О.Є, Ред., Київ: ТОВ «Компанія ВАІТЕ», 2024. 444 р. Р. 110–218.

3. International IP Crime Investigators College, «Law Enforcement Training Curriculum,» 2025. URL: <https://www.iipcic.org/curriculumL-advanced.php>.

4. FBI, «BASIC FIELD TRAINING COURSE,» 2025. URL: https://fbijobs.gov/sites/default/files/2025-02/Guide_BFTC.pdf.

5. CEPOL, «Courses,» 2025. URL: <https://www.cepola.europa.eu/training-education/courses>.